

Majčino prezaštićivanje i socioemocionalna prilagodba djece s obzirom na spol i dob djeteta

Primljen: 5. 9. 2022.

Prihvaćen: 15. 10. 2022.

Izvorni znanstveni rad

UDK: 316.6

159.922.7

316.362.1-055.52-055.62

doc. dr. sc. Diana Olčar

orcid.org/0000-0003-

4690-7137

Učiteljski fakultet

Sveučilišta u Zagrebu

diana.olcar@ufzg.hr

Martina Gajšek, mag. psych.

orcid.org/0000-0001-

9374-3636

Učiteljski fakultet

Sveučilišta u Zagrebu

martina.gajsek@ufzg.hr

Petra Krnjus,

mag. educ. paed.

Dječji Vrtić

Pjerina Verbanac, Labin

krnjusp@gmail.com

Sažetak

Cilj je ovog istraživanja bio ispitati odnos majčinog prezaštićivanja i socioemocionalne prilagodbe djece. U internetskom istraživanju sudjelovalo je 263 majki iz različitih dijelova Hrvatske koje su procijenile svoju djecu (131 dječak i 126 djevojčica; prosječna dob: $M = 5,92$). Podatci su prikupljeni Skalom roditeljskog prezaštićivanja (Thomasgard i sur., 1995) i Upitnikom snaga i teškoća (Goodman, 1997). Rezultati su pokazali da je majčino prezaštićivanje povezano s više eksternaliziranih i internaliziranih teškoća te s manje prosocijalnog ponašanja djece. Zatim, pokazalo se da su prezaštićivanju sklone manje obrazovane majke mlađe djece, dok ne postoji povezanost prezaštićivanja s brojem djece u obitelji i poteškoćama pri dobivanju djeteta. Naposljetku, pokazalo se da je kod dječaka jača povezanost majčinog prezaštićivanja i internaliziranih teškoća nego kod djevojčica.

Ključne riječi: eksternalizirane teškoće, internalizirane teškoće, majke, prezaštićivanje, prosocijalno ponašanje

Uvod

U suvremenoj literaturi sve se više spominje prezaštićivanje kao rizični odgojni stil povezan s otežanom socioemocionalnom prilagodbom djeteta (McShane i Hastings, 2009; Roelofs i sur., 2006; Ruiz-Ortiz i sur., 2017; Van Petegem i sur., 2020; Verhoeven i sur., 2012). Prezaštićivanje se tradicionalno istražuje kroz konceptualizaciju Thomasgarda i Metza (1993), dok se odnos prezaštićivanja i socioemocionalne prilagodbe djece najčešće istražuje s teorijskih polazišta koji istovremeno uzimaju u obzir više faktora poput obilježja roditelja, djeteta i obitelji (primjerice Belsky, 1984; Murray i sur., 2009). Rezultati dosadašnjih metaanaliza (de Roo i sur., 2022; McLeod i sur., 2007; van der Bruggen i sur., 2008; Wong i sur., 2020) izdvojili su ulogu obilježja djeteta (spol i dob) u objašnjavanju odnosa prezaštićivanja i socioemocionalne prilagodbe djece. Međutim, nekonzistentnosti rezultata ukazuju na važnost dodatnih istraživanja odnosa spola i dobi djeteta u objašnjavanju povezanosti prezaštićivanja i različitih aspekata socioemocionalne prilagodbe djeteta, na što je usmjereno i ovo istraživanje.

Povezanost roditeljskog prezaštićivanja s nekim aspektima socioemocionalne prilagodbe djece

Različiti odgojni stilovi mogu se opisati kroz kombinacije dimenzija emocionalnosti i kontrole (Baumrind, 1967). Prezaštićivanje kao specifičan roditeljski odgojni stil očituje se kao pretjerana uključenost roditelja u život djeteta, pretjerana emocionalnost (briga i zaštita) i pretjerana, gotovo intruzivna psihološka i bihevioralna kontrola koja nije prikladna razvojnom statusu djeteta (Thomasgard i Metz, 1993). Prezaštićivanje djece najčešće se objašnjava pretjeranom percepcijom roditelja o djetetovoj ranjivosti (Sharkey i sur., 2019; Thomasgard, 1998) i anksioznošću roditelja (Cooklin i sur., 2013; Murray i sur., 2009).

Istraživanja na području roditeljstva konzistentno pokazuju da je roditeljski stil obilježen prezaštićivanjem povezan s većim eksternaliziranim i internaliziranim teškoćama djece (Bögels i Melick, 2004; de Roo i sur., 2022; McLeod i sur., 2007). Smatra se da je prezaštićivanje zbog prisutnosti pretjerane psihološke kontrole, koja uključuje prisiljavanje, umanjivanje važnosti samostalnog donošenja odluka i emocionalno manipuliranje djetetom, i bihevioralne kontrole, koja uključuje stroga pravila i ograničenja ponašanja, povezano s internaliziranim i eksternaliziranim teškoćama djece (de Roo i sur., 2022; McLeod i sur., 2007). Djeca koju roditelji prezaštićuju iskazuju više eksternaliziranih teškoća poput češćeg laganja, kršenja pravila, iskazivanja fizičke i verbalne agresije, prkošenja i suprotstavljanja (Ruiz-Ortiz i sur., 2017; Van Petegem i sur., 2020). Istraživanje koje su provele Vrselja i Glavak Tkalić (2011)

na hrvatskom uzorku djece također su pokazala pozitivnu povezanost roditeljskog prezaštićivanja s rizičnim i antisocijalnim ponašanjem djece. Različita istraživanja pokazuju da roditelji skloni pretjeranom zaštićivanju imaju djecu s izraženim internaliziranim simptomima poput separacijske anksioznosti, socijalne fobije i napadaja panike, kao i simptomima depresivnosti poput somatizacija i osamljivanja (Bögels i Melick, 2004; McLeod i sur., 2007; Roelofs i sur., 2006; Van Petegem i sur., 2020). Osim toga, istraživanja su pokazala da je roditeljsko prezaštićivanje povezano i s prosocijalnim ponašanjem djece (Hastings i sur., 2005; Ruiz-Ortiz i sur., 2017; Wong i sur., 2020). Istraživanje Ruiz-Ortiz i suradnika (2017) pokazalo je da je roditeljsko prezaštićivanje značajno predviđalo slabije socijalne sposobnosti i vještine poželjnog društvenog ponašanja poput prilagodljivosti i suradnje s drugima. Kroz rano djetinjstvo prosocijalno ponašanje djece potiču roditelji (Gryczkowski i sur., 2018), a budući da roditelji koji prezaštićuju od svoje djece zahtijevaju poslušnost i ne nude objašnjenja, odgovarajuće smjernice ili obuku kako da se djeca ponašaju u različitim socijalnim situacijama ili budu svjesna potreba drugih, manje je vjerojatno da će prezaštićivana djeca primijetiti i odgovoriti na potrebe drugih, kao što je i manje vjerojatno da će biti spremna pomoći ili surađivati s drugima (Wong i sur., 2020). No, prema Hastingsu i suradnicima (2005) prezaštićivanje ne mora nužno biti povezano s nepoželjnim razvojnim ishodima. K tomu u prilog idu rezultati istraživanja na kineskoj populaciji u kojem se također pokazala pozitivna povezanost prosocijalnog ponašanja i majčinog prezaštićivanja (Ngai i sur., 2018). Međutim, pretpostavlja se da to može biti i posljedica različitih kulturalnih normi.

Sukladno teorijskim okvirima o povezanosti odgojnog stila i socioemocionalnog razvoja djece (primjerice Belsky, 1984; Murray i sur., 2009) pretpostavlja se da će prezaštićivanje biti pozitivno povezano s eksternaliziranim i internaliziranim teškoćama djece te negativno povezano s prosocijalnim ponašanjem djece (*Hipoteza 1*).

Obilježja majki i obitelji povezani s prezaštićivanjem

Kada govorimo o prezaštićivanju, potrebno je vidjeti koji su faktori povezani s njime. Ranija su istraživanja pokazala da ne postoji povezanost između majčinog prezaštićivanja i različitih roditeljskih iskustva poput teškoća prilikom dobivanja djeteta ili teškoća u trudnoći, odnosno pri porodu (Thomasgard, 1998). No, neke suvremene studije ukazuju na povećano prezaštićivanje kod majki koje su doživjele iskustva poput preranog poroda ili niske porođajne težine djeteta (Day i sur., 2017; Faleschini i sur., 2020). K tome, ranija istraživanja nisu pokazala povezanost broja djece u obitelji s majčinim prezaštićivanjem, kao ni činjenicu je li dijete jedinac ili prvorođeno (Thomasgard, 1998). Novija istraživanja pokazuju oprečne rezulta-

te u smislu da neka pokazuju pozitivnu povezanost roditeljskog prezaštićivanja s veličinom obitelji (Vrselja i Glavak Tkalić, 2011) dok druga pokazuju negativnu (Cevher-Kalburan i Ivrend, 2016). Međutim, moguće je pretpostaviti da će roditelji, koji imaju više djece, biti skloniji prezaštićivanju jer su općenito skloniji zahtijevati veću poslušnost od svoje djece i primjenjivati odgojne stilove koji uključuju više kontrole i nadzora (Azkeskin i sur., 2013; Theresya i sur., 2018). Zatim, istraživanja pokazuju da su manje obrazovani roditelji skloniji prezaštićivanju (Sharkey i sur., 2019; Thomasgard, 1998). Navedeno je dobiveno i u hrvatskom kontekstu gdje su prezaštićivanju bili skloniji roditelji s nižim stupnjem obrazovanja (Vrselja i Glavak Tkalić, 2011). S druge strane, rezultati jednog istraživanja o stavovima roditelja prema rizičnoj igri djece, Cevher-Kalburan i Ivrend (2016) sugeriraju kako su obrazovaniji roditelji skloniji prezaštićivanju svoje djece što se ogleda u negativnijim stavovima i češćem ograničavanju djetetova sudjelovanja u igrama s povećanim rizikom od povrede (pr. penjanje, skakanje ili hrvanje).

Budući da majke koje su doživjele teškoće pri dobivanju djeteta pokazuju veću ovisnost o djetetu i teže se od njega odvajaju (Cooklin i sur., 2013), da je manje obrazovanje majki povezano s većom percepcijom o djetetovoj pretjeranoj ranjivosti (Sharkey i sur., 2019) i da roditelji s više djece zbog preopterećenosti uglavnom češće upotrebljavaju neučinkovite odgojne stilove poput prezaštićivanja, koji uključuju više discipline, nadzora i roditeljskog pritiska (Azkeskin i sur., 2013; Theresya i sur., 2018; Vrselja i Glavak Tkalić, 2011), pretpostavlja se da će prezaštićivanje biti pozitivno povezano s teškoćama prilikom dobivanja djeteta i brojem djece u obitelji te negativno povezano s razinom obrazovanja majki (*Hipoteza 2*).

Povezanost prezaštićivanja sa socioemocionalnom prilagodbom djece s obzirom na dob djeteta

Od obilježja djeteta koje su povezane s prezaštićivanjem, jedna od varijabli koja je relevantna je dob djeteta. Neka istraživanja pokazuju da su majke sklonije prezaštićivati mlađu više nego stariju djecu, kao i tendenciju da takvo ponašanje majki opada s odrastanjem djeteta (Hullmann i sur., 2011; Thomasgard i sur., 1995). Osim toga, istraživanje provedeno u Mađarskoj pokazalo je da djeca u dobi od 3 do 8 godina doživljavaju više roditeljskog prezaštićivanja nego djeca u dobi od 9 do 13 godina (Csomortani, 2011). Međutim, postoje istraživanja koja ukazuju da neki roditelji nastavljaju pretjerano zaštićivati svoju djecu u srednjem djetinjstvu i adolescenciji (Van Petegem i sur., 2020; Verhoeven i sur., 2012).

Sukladno tomu, u literaturi je moguće primijetiti određene obrasce utjecaja prezaštićivanja na socioemocionalnu prilagodbu mlade u odnosu na stariju djecu (npr. Cooklin i sur., 2013; Csomortani, 2011; Verhoeven i sur., 2012). Primjerice, čini

se da je roditeljsko prezaštićivanje povezano s eksternaliziranim teškoćama mlađe djece i internaliziranim teškoćama starije djece (Csomortani, 2011). U jednoj longitudinalnoj studiji djeca koju su majke pretjerano zaštićivale još dok su bila novo-rođenčad, u dobi od navršene 2 do 3 godine pokazivala su više teškoća u socioemocionalnoj regulaciji i više problema u ponašanju (Cooklin i sur., 2013). Kod mlađe djece, uz biološke predispozicije, moguće je da su više izražene eksternalizirane teškoće u smislu problematičnog, suprotstavljajućeg i prkosnog ponašanja kao posljedica nezadovoljenja potreba za osamostaljenjem (Erikson, 1982).

Što se tiče odnosa prezaštićivanja i internaliziranih teškoća djece, utvrđeno je da majčino prezaštitničko ponašanje, kao i pretjerana kontrola, značajno predviđa više emocionalnih teškoća starije djece (Csomortani, 2011; McShane i Hastings, 2009). Rezultati istraživanja Verhoeven i suradnika (2012) pokazali su da dob djeteta djeluje kao moderator odnosa prezaštićivanja i internaliziranih teškoća djeteta. Konkretno, starija djeca koju su roditelji nastavili prezaštićivati imala su više internaliziranih teškoća poput anksioznosti od mlađe djece. Uz tendenciju porasta internaliziranih teškoća s odrastanjem (Achenbach i sur., 2008), kod starije je djece moguće da su izražene internalizirane teškoće posljedica prezaštićivanja i zbog razvojno neprikladne psihološke i bihevioralne kontrole (Thomasgard i Metz, 1993) kao i manjeg osjećaja da su sposobni samostalno se suočavati s izazovima (Van Petegem i sur., 2019).

Naposljetku, kad je riječ o odnosu prezaštićivanja i prosocijalnog ponašanja djece, također je moguće očekivati razlike u funkciji dobi djeteta (Wong i sur., 2020). Prema longitudinalnoj studiji Hastingsa i suradnika (2005) majčino prezaštićivanje djece u dobi od 2 godine pozitivno je predviđalo prosocijalno ponašanje djece u dobi od 4 godine. Autori sugeriraju kako je moguće da mlađa djeca percipiraju roditeljsko prezaštićivanje kao toplo i brižno ponašanje pa ga po modelu uče od majki (Hastings i sur., 2005). Međutim, neka istraživanja su pokazala da je roditeljsko prezaštićivanje negativno predviđalo usvajanje adaptivnih socijalnih vještina djece (Ruiz-Ortiz i sur., 2017).

Sukladno spoznajama iz razvojnih teorija (Erikson, 1982) i teorija utjecaja roditeljskog ponašanja na socioemocionalni razvoj djece (Belsky, 1984; Murray i sur., 2009), smatra se da će majke više prezaštićivati mlađu djecu (*Hipoteza 3a*). Pretpostavljamo da će djeca ovisno o dobi svoje nezadovoljstvo prezaštićivanjem izražavati kroz razvojno specifičnije ponašanje, tj. da će mlađa djeca izražavati još više eksternaliziranog, a starija djeca još više internaliziranog ponašanja. Nadalje, budući da se prosocijalno ponašanje djeteta, osim od roditelja, usvaja kroz interakciju s drugima i sudjelovanjem u različitim socijalnim situacijama, a roditelji koji prezaštićuju svojoj djeci zapravo ograničavaju pristup takvim iskustvima i ometaju razvoj socijalnih

vještina djeteta (Ruiz-Ortiz i sur., 2017; Wong i sur., 2020), smatramo da će kod starije djece zbog kumulativnog efekta duže izloženosti prezaštićujućem ponašanju biti snažnija povezanost između prezaštićivanja i manjeg prosocijalnog ponašanja (*Hipoteza 3b*).

Povezanost prezaštićivanja sa socioemocionalnom prilagodbom djece s obzirom na spol djeteta

Dosadašnja istraživanja pokazuju da je spol djeteta važna odrednica roditeljskog prezaštićivanja budući da se roditelji uglavnom različito odnose prema djeci različitog spola (Brown i sur., 2015). Različiti teoretski modeli objašnjavaju razloge za to, a neki od njih su biosocijalna teorija (Wood i Eagly, 2012) i teorija rodni shema (Bem, 1981). Roditelji se prilagođavaju urođenim karakteristikama djece, ali ih i različito socijaliziraju s obzirom na očekivane spolne uloge. Neka istraživanja pokazuju veću sklonost prezaštićivanju sinova (Endendijk i sur., 2016; Ngai i sur., 2018), a druga veću sklonost prezaštićivanju kćeri (Nishikawa i sur., 2010).

Sukladno tome, zanimljivo je ispitati jesu li spolne razlike u različitoj socioemocionalnoj prilagodbi rezultat različitog roditeljskog pristupa djeci različitog spola. Što se tiče internaliziranih teškoća, istraživanje koje su proveli McShane i Hastings (2009) pokazalo je da dječaci imaju veće anksiozno ponašanje kada su majke bile više zaštitnički usmjerene dok je majčino pretjerano zaštitničko ponašanje predviđalo niže anksiozno ponašanja djevojčica. S druge strane van der Bruggen i suradnici (2008) su pronašli jače učinke između promatrane roditeljske kontrole i anksioznosti za djevojčice nego za dječake.

Spolne razlike također mogu biti prisutne u odnosu između roditeljske pretjerane zaštite i eksternalizirajućeg ponašanja. Rezultati Ruiz-Ortiz i suradnika (2017) su pokazali da je majčina prisila negativno povezana s adaptivnim vještinama kod dječaka i djevojčica, no povećava probleme eksternalizacije samo kod djevojčica dok je majčina permisivnost samo povećala te probleme kod dječaka. Čini se da dječaci doživljavaju ponašanje svojih prezaštitnički nastrojenih roditelja drugačije od djevojčica, stoga bi mogli doživjeti drugačije posljedice neučinkovitog roditeljstva (Kouros i sur., 2017). Pretpostavlja se da dječaci više nego djevojčice imaju koristi od stilova roditeljstva s većom autonomijom. Stoga, kada je autonomija ograničena, što je čest slučaj u pretjerano zaštitničkom stilu roditeljstva, to može imati veći utjecaj na dječake nego na djevojčice.

Govoreći o odnosu prezaštićivanja i prosocijalnog ponašanja te razlika prema spolu, tu su također pronađene neke razlike. Primjerice, u istraživanju koje su proveli Ngai i suradnici (2018) pokazalo se da je prezaštitničko ponašanje povezano s manje altruističnog ponašanja kod dječaka, ali ne i kod djevojčica. No, ranije studije sugerir-

raju da su jače povezanosti između roditeljskog ponašanja i prosocijalnog ponašanja djevojčica (Hastings i sur., 2005). To se objašnjava da su možda djevojčice više pod roditeljskim utjecajem te da je prosocijalno ponašanje više u skladu s njihovom rodnom ulogom te ga zato roditelji više potiču kod djevojčica.

Sukladno spoznajama iz biosocijalne teorije (Wood i Eagly, 2012) i teorije rodnih shema (Bem, 1981) smatramo da će majke više prezaštićivati žensku djecu (*Hipoteza 4a*) dok će potencijalno prezaštićivanje za dječake biti štetnije, odnosno da će biti jača pozitivna povezanost između prezaštićivanja i eksternaliziranih i internaliziranih teškoća te negativna s prosocijalnim ponašanjem nego za djevojčice (*Hipoteza 4b*).

Cilj istraživanja

Cilj ovog istraživanja bio je doprinijeti dosadašnjim spoznajama o međuodnosu prezaštićivanja i socioemocionalne prilagodbe djece. Kao što je već rečeno, ranija istraživanja su pokazala da postoje razlike u povezanosti prezaštićivanja i socioemocionalne prilagodbe djece prema spolu i dobi (npr. Csomortani, 2011; Hastings i sur., 2005; McShane i Hastings., 2009; Ruiz-Ortiz i sur., 2017; Verhoeven i sur. 2012). No, s obzirom na prikazane nekonzistentnosti rezultata dosadašnjih istraživanja i s obzirom na to da nema puno novijih istraživanja na hrvatskom uzorku o povezanosti prezaštićivanja majki i socioemocionalne prilagodbe djece, smatramo da ovo istraživanje pridonosi boljem razumijevanju međuodnosa tih varijabli na hrvatskom uzorku.

Metoda

Uzorak

Uzorak je obuhvaćao 263 majke prosječne dobi 35 godina ($M = 34,67$; $SD = 4,29$; raspon = 23 – 46). Majke su se pri ispunjavanju upitnika usmjerile na jedno svoje dijete, te je tako u istraživanje bilo uključeno 131 dječak i 126 djevojčica, dok za 6 djece nije bila označena dob. Prosječna dob procjenjivane djece bila je 5 godina (dječaci: $M = 5,88$; $SD = 1,49$; djevojčice: $M = 5,94$; $SD = 1,62$). Istraživanjem je obuhvaćeno ponajviše obitelji s dvoje djece (52,5 %), s jednim djetetom (24 %) te s troje djece (15,6 %), a najmanje s četvero ili više djece (8 %). U najvećoj mjeri upitnik su ispunile majke koje imaju srednjoškolsko obrazovanje, njih 111 (42,5 %), zatim 90 (34,3 %) sa završenim visokim obrazovanjem, 60 (22,9 %) s višim obrazovanjem, a samo 1 (0,4 %) majka sa završenim osnovnoškolskim obrazovanjem. Većina, njih

235 (89,4 %), nije iskazala da su imali poteškoća prilikom dobivanja djeteta, dok ih je 28 (10,6 %) imalo poteškoća.

Postupak

Istraživanje je provedeno korištenjem internetskog upitnika koji je izrađen pomoću platforme *Google forms* te podijeljen ispitanicama u obliku mrežne poveznice putem društvenih mreža. Upitnik je sadržavao obrazac s informiranim pristankom za sudjelovanje u istraživanju koji je obuhvaćao svrhu i cilj istraživanja te uputu za rješavanje upitnika. Ispitanice su dobile uputu, ako imaju više djece, da se pri procjeni usmjere na mlađe dijete. Istraživanje je bilo anonimno i dobrovoljno, a procijenjeno vrijeme ispunjavanja upitnika bilo je oko 10 minuta.

Instrumenti

Skala roditeljskog prezaštićivanja (*The Parental Protection Scale*; Thomasgard i sur., 1995) korištena je za procjenu majčinog prezaštitničkog ponašanja prema djeteci. Upitnik se sastoji od ukupno 25 čestica grupiranih u četiri subskale: Nadzor (7 čestica, npr. „Kada mi se dijete rasplače odmah ga utješim“), Separacijski problemi (7 čestica; npr. „Teško mi pada odvajanje od mojeg djeteta“), Ovisnost (5 čestica, npr. „Dozvoljavam svom djetetu da donese svoje odluke“) i Kontrola (9 čestica, npr. „Odlučujem kada će moje dijete jesti“). Majke su procjenjivale u kojoj se mjeri određena tvrdnja odnosi na njih, na Likertovoj skali od tri stupnja (od 0 – nikad do 3 – uvijek). Ukupan rezultat upitnika kao i svake subskale oblikuje se kao aritmetička sredina svih čestica pri čemu je viši rezultat odraz povećanog zaštitničkog ponašanja prema djetetu. Skala je ranije prevedena na hrvatski jezik i validirana, međutim opisana se faktorska struktura nije potvrdila (Božić, 2015). Budući da se navedeno događa i u drugim istraživanjima, preporuka je autora da se koristi rezultat ukupne skale (Thomasgard i sur., 1995). Pouzdanost je prikazana u Tablici 1.

Upitnik snaga i teškoća (Strengths & Difficulties Questionnaire, SDQ, Goodman, 1997) korišten je za roditeljsku procjenu sposobnosti i teškoća djeteta. Upitnik se sastoji od ukupno 25 čestica grupiranih u pet subskala s po pet čestica: Emocionalni problemi (npr. „Često se žali na glavobolje, bolove u trbuhu ili mučninu“), Ponašajni problemi (npr. „Često se tuče s drugom djecom ili ih maltretira“), Hiperaktivnost (npr. „Nemirno je, pretjerano aktivno, ne može dugo ostati mirno“), Problemi u odnosima s vršnjacima (npr. „Bolje se slaže s odraslima nego s drugom djecom“) i Prosocijalno ponašanje (npr. „Ima obzira prema osjećajima drugih“). Majke su procjenjivale u kojoj se mjeri određena tvrdnja odnosi na njihovo dijete, na Likertovoj skali od tri stupnja (1 – netočno; 3 – točno). Skala je ranije prevedena na hrvatski jezik i validirana te je pokazala dobre metrijske karakteristike (Tatalović Vorkapić

i sur., 2017). Prema Goodman i Goodman (2009) preporuka je da se za uzorke opće populacije zbrajaju subskale ponašajni problemi i hiperaktivnost kako bi se dobila procjena eksternaliziranih teškoća, te da se zbrajaju subskale emocionalni problemi i problemi u odnosima s vršnjacima da bi se dobila procjena internaliziranih teškoća. Pouzdanosti su prikazane u Tablici 1.

Uz navedeno, ispitane su i sociodemografske karakteristike ispitanika, kao što su dob i stupanj obrazovanja roditelja, izražene u tri kategorije (osnovnoškolsko, srednjoškolsko i visokoškolsko), ukupan broj djece u obitelji, iskustvo s poteškoćama pri dobivanju djeteta te dob i spol procjenjivanog djeteta.

Rezultati

U Tablici 1. prikazani su deskriptivni pokazatelji majčinog prezaštićivanja, aspekata socioemocionalne prilagodbe djece te indikatori pouzdanosti korištenih skala. Rezultati pokazuju da majke koje su sudjelovale u ovom istraživanju iskazuju relativno nizak rezultat na skali prezaštićivanja. Nadalje, u najvećoj su mjeri procijenile da se njihova djeca uglavnom prosocijalno ponašaju, da u manjoj mjeri iskazuju eksternalizirane, a u najmanjoj mjeri internalizirane teškoće.

Tablica 1. Prikaz deskriptivnih statističkih vrijednosti varijabli i pouzdanosti skala korištenih u istraživanju

	Min	Maks	M	SD	Cronbachov alpha
Prezaštićivanje	0,41	1,94	1,07	0,24	0,65
Eksternalizirane teškoće	0,0	1,50	0,65	0,33	0,56
Internalizirane teškoće	0,0	1,22	0,27	0,23	0,73
Prosocijalno ponašanje	0,0	1,00	0,83	0,16	0,64

Min. = minimalni rezultat; Maks. = maksimalni rezultat; M = aritmetička sredina; SD = standardna devijacija.

Povezanost između ispitivanih varijabli

Rezultati, prikazani u Tablici 2., su potvrdili pretpostavljenu *Hipotezu 1*, pokazuju kako postoji statistički značajna pozitivna i niska povezanost majčinog prezaštićivanja s eksternaliziranim i internaliziranim poteškoćama djece, te statistički značajna negativna i niska povezanost s prosocijalnim ponašanjem djece. Zatim, suprotno od očekivanog, rezultati su djelomično potvrdili pretpostavljenu *Hipotezu*

2. Od pretpostavljenih povezanosti, majčino prezaštićivanje statistički je značajno negativno i nisko povezano samo sa stupnjem obrazovanja majke, dok suprotno očekivanjima nije povezano s teškoćama prilikom dobivanja djeteta i brojem djece u obitelji. U skladu s očekivanim, majčino prezaštićivanje negativno je povezano s dobi djeteta čime je *Hipoteza 3a* potvrđena. Naposljetku, suprotno od očekivanog, *Hipoteza 4a* nije potvrđena; rezultati nisu pokazali značajnu povezanost majčinog prezaštićivanja i spola djeteta.

Tablica 2. Povezanosti ispitivanih varijabli

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
1. Prezaštićivanje	-	,16**	,31**	-,25**	-0,04	-,19**	-0,02	-0,07	-,16**
2. Eksternalizirane teškoće		-	,31**	-,30**	-,24**	-,14*	-0,09	-0,12	-0,04
3. Internalizirane teškoće			-	,31**	-0,08	0,02	-0,02	-0,04	-,16**
4. Prosocijalno ponašanje				-	0,01	,18**	0,07	0,11	0,07
5. Spol djeteta ^{1,2}					-	0,02	-0,00	0,12	-0,10
6. Dob djeteta						-	,16*	0,09	-,14*
7. Broj djece u obitelji							-	,18**	-0,07
8. Teškoće prilikom dobivanja djeteta ^{1,3}								-	-0,08
9. Stupanj obrazovanja majke									-

¹ Kod navedenih dihotomnih varijabli povezanost je ispitivana Point-Biserijalnim koeficijentom korelacije dok je u ostalim slučajevima ispitivana Pearsonovim koeficijentom korelacije; ² manja vrijednost označava muški a veća ženski spol; ³ manja vrijednost označava prisutnost teškoća, a veća njihovu odsutnost; ** $p < ,01$; * $p < ,05$.

Moderatorski učinak spola i dobi

U Tablici 3. prikazani su rezultati provedenih moderatorskih analiza. Suprotno od očekivanog, dobiveni rezultati nisu potvrdili *Hipotezu 3b*, što znači da dob nije moderator između prezaštićivanja i ispitanih aspekata socioemocionalne prilagodbe djeteta. Rezultati su samo djelomično potvrdili *Hipotezu 4b*. Rezultati testiranja moderatorskog učinka spola djeteta ukazuju na statističku značajnost samo modela u kojem je spol uvršten kao moderator, majčino prezaštićivanje uvršteno kao prediktor te internalizirane teškoće kao kriterij ($R^2 = 0,13$; $F(3,253) = 12,97$; $p < ,000$; $MSE = 0,04$). Interakcijski učinak spola djeteta i majčinog prezaštićivanja pokazao se sta-

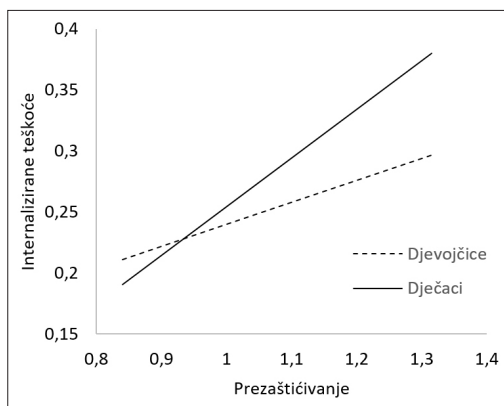
tistički značajnim što nam govori da je spol djeteta moderator povezanosti majčinog prezaštićivanja i internaliziranih poteškoća djece. Za kriterijske varijable eksternalizirane poteškoće i prosocijalno ponašanje nije bilo značajnog interakcijskog učinka spola.

Tablica 3. Moderatorski učinci spola i dobi djeteta na odnos majčinog prezaštićivanja i socioemocionalne prilagodbe djece

	Eksternalizirane teškoće			Internalizirane teškoće			Prosocijalno ponašanje		
	<i>B</i>	<i>SE</i>	<i>t</i>	<i>B</i>	<i>SE</i>	<i>t</i>	<i>B</i>	<i>SE</i>	<i>t</i>
Dob djeteta	-0,15	0,48	-0,32	0,05	0,03	1,63	-0,22	0,23	-0,97
Prezaštićivanje	2,32	2,73	0,85	0,53	0,18	2,90**	-3,41	1,28	-2,67**
Dob *prezaštićivanje	-0,08	0,45	-0,17	-0,04	0,03	-1,32	0,34	0,21	1,61
Spol djeteta	1,30	1,79	0,73	-0,21	0,12	-1,72	-0,12	0,86	-0,14
Prezaštićivanje	1,73	2,75	0,63	-0,04	0,18	-0,22	-1,92	1,31	-1,46
Spol *prezaštićivanje	0,23	1,65	0,14	0,22	0,11	2,01*	0,11	0,79	0,14

** $p < ,01$; * $p < ,05$. *B* – vrijednost nestandardiziranog regresijskog koeficijenta; *SE* – vrijednost standardne pogreške aritmetičke sredine; *t* – omjer.

Grafički uvid u način na koji spol moderira povezanost majčinog prezaštićivanja i internaliziranih poteškoća djece prikazan je na Slici 1. Može se uočiti da dječaci koje majke malo prezaštićuju imaju čak i nešto manje izraženih internaliziranih teškoća nego djevojčice. S druge strane, dječaci koje majke izrazito prezaštićuju imaju više internaliziranih teškoća nego djevojčice. Djevojčice koje su izrazito prezaštićivane i koje nisu toliko prezaštićivane imaju otprilike podjednako internaliziranih problema.

Slika 1. Moderatorska uloga spola djeteta u odnosu između majčinog prezaštićivanja i internaliziranih teškoća djeteta

Rasprava

Povezanost prezaštićivanja sa socioemocionalnom prilagodbom

U okviru prvog problema ispitala se pretpostavka da će prezaštićivanje biti pozitivno povezano s većim eksternaliziranim i internaliziranim teškoćama te manjim prosocijalnim ponašanjem što je i potvrđeno. Dobivene povezanosti između prezaštićivanja i teškoća socioemocionalne prilagodbe djece su niske, moguće stoga što sudionici dolaze iz opće a ne kliničke populacije.

Majčino prezaštićivanje pokazalo se povezano s eksternaliziranim teškoćama djece što je u skladu s ranijim studijama u kojima su djeca koja su pretjerano zaštićivana, primjerice infantilizirana, narušava im privatnost i pretjerano se strepi oko njih, postizala više rezultate na skalama eksternaliziranih teškoća u smislu češćeg kršenja pravila i više agresivnog ponašanja (Roelofs i sur., 2006; Van Petegem i sur., 2020).

Zatim, u skladu s ranijim istraživanjima i naši rezultati pokazuju da je prezaštićivanje povezano s većim internaliziranim teškoćama djece. Ranija istraživanja su pokazala da je roditeljsko prezaštićivanje povezano s više internaliziranih teškoća djece, poglavito sa simptomima anksioznosti i depresivnosti (McLeod i sur., 2007; Roelofs i sur., 2006; Van Petegem i sur., 2020). Modeli razvoja dječjih anksioznih poremećaja ističu centralnu ulogu prezaštićivanja umjesto poticanja autonomije (Murray i sur., 2009). Čini se da je roditeljsko prezaštićivanje povezano s internaliziranim teškoćama djece tako što povećava percepciju prijetnje kod djeteta, smanjuje dječju percepciju kontrole nad doživljenom prijetnjom, smanjuje potrebu za istraživanjem okoline i usvajanjem vještina suočavanja (van der Bruggen i sur., 2008).

Nadalje, sukladno našoj pretpostavci rezultati su pokazali da je prezaštićivanje povezano s manje prosocijalnog ponašanja. Takav rezultat je u skladu s ranijim istraživanjima koja su pokazala da je prezaštićivanje povezano sa slabijom suradnjom s drugima (Ruiz-Ortiz i sur., 2017) i altruizmom (Ngai i sur., 2018). Pretpostavlja se da je to zbog toga što roditelji skloni prezaštićivanju također koriste stroge disciplinske mjere kako bi postigli dječju disciplinu i suglasnost umjesto da ih potiču na internalizaciju moralnih načela što onda dovodi do manjeg prosocijalnog ponašanja kod djece (Knafo i Plomin, 2006).

Povezanost nekih obilježja majki i obitelji sa sklonosti prezaštićivanju

U okviru drugog problema ovog istraživanja ispitala se povezanost roditeljskog prezaštićivanja s nekim obilježjima majki i obitelji. Iako su naša očekivanja bila postavljena u kontekstu suvremenih istraživanja prema kojima majke, koje su izvi-

jestile o teškoćama pri dobivanju djeteta, ujedno izjavljuju o više zaštitničkog ponašanja prema svojoj djeci (Day i sur., 2017; Faleschini i sur., 2020), teškoće prilikom dobivanja djeteta nisu se pokazale povezanim s prezaštićivanjem majki obuhvaćenih ovim istraživanjem. Dobiveni rezultati stoga više odgovaraju ranijim spoznajama koje nisu pokazale povezanost između majčinog prezaštićivanja s poteškoćama u začecu, neplodnosti, komplikacijama tijekom trudnoće ili pri porodu (Thomasgard, 1998). K tome, u ovom je istraživanju relativno mali postotak majki doživio takve teškoće tako da je moguće da bi rezultati bili drugačiji da je u uzorak uključen veći broj majki koje su doživjele te teškoće. Zatim, iako su neka istraživanja provedena na području Hrvatske pokazala pozitivnu povezanost roditeljskog prezaštićivanja i broja djece u obitelji (Vrselja i Glavak Tkalić, 2011), rezultati ovog istraživanja nisu to pokazali i prema tome su više u skladu sa stranim istraživanjima koja ne pokazuju povezanost roditeljskog prezaštićivanja s veličinom obitelji (Thomasgard, 1998). Moguće je da nije pronađena povezanost broja djece u obitelji i prezaštićivanja zbog toga što je uključen relativno mali postotak obitelji s četiri i više djece (8 %, N = 21) te bi u budućim istraživanjima bilo dobro uključiti više obitelji s većim brojem djece kako bi se to dodatno ispitalo. Naposljetku, dobiveni rezultati su pokazali da manje obrazovane majke češće prezaštićuju svoju djecu od obrazovanih što je u skladu s dosadašnjim spoznajama na području Hrvatske (Vrselja i Glavak Tkalić, 2011). Moguće je da su manje obrazovane majke sklonije percipirati vlastitu djecu kao pretjerano ranjivu što je moguće objašnjenje zašto se više uključuju u pretjerano zaštićivanje od obrazovanih majki (Sharkey i sur., 2019).

Moderatorski učinak dobi

U skladu s trećim problemom ovog istraživanja ispitana je pretpostavka o razlikama u prezaštićivanju starije i mlađe djece. U skladu sa spoznajama razvojnih teorija (Erikson, 1982) i teorija utjecaja roditeljskog ponašanja na razvoj djece (Belsky, 1984; Murray i sur., 2009) očekivalo se da će majke više prezaštićivati mlađu djecu od starije. Sukladno očekivanjima pokazalo se da su majke obuhvaćene ovim istraživanjem sklonije prezaštićivanju mlađe djece. Navedeno nalazi potporu i u ranijim istraživanjima koja su pokazala da roditelji više zaštićuju mlađu djecu (Hullmann i sur., 2011; Thomasgard i sur., 1995), odnosno da su mlađa djeca više od starije izložena češćem fizičkom kontaktu roditelja, infantilizaciji, ograničavanju autonomije i kontroli (Csomortani, 2011). Pri tome, autori nekih istraživanja sugeriraju kako bi mlađa djeca mogla imati koristi od roditeljskog prezaštićivanja u smislu da je takvo roditeljsko ponašanje primjerenije za djecu u ranom djetinjstvu kad je djeci ionako potrebno više pomoći i zaštite od starije djece koja se postupno osamostaljuju odnosno zahtijevaju više autonomije (Ruiz-Ortiz i sur., 2017; Verhoeven i sur., 2012).

Zatim, provjerilo se moderira li dob vezu između prezaštićivanja i socioemocionalne prilagodbe djece, tj. je li ta veza drugačija kod mlađe odnosno starije djece. Pretpostavilo se da će dob djeteta moderirati odnos između roditeljskog prezaštićivanja i socioemocionalne prilagodbe djece tako da će kod mlađe djece biti jača povezanost između prezaštićivanja i eksternaliziranih poteškoća i prosocijalnog ponašanja, dok će kod starije djece biti jača povezanost između prezaštićivanja i internaliziranih teškoća. Navedena pretpostavka nije potvrđena ovim istraživanjem. To nam govori da prezaštićivanje i kod mlađe i kod starije djece u podjednako mjeri vodi do više eksternaliziranih i internaliziranih teškoća te manje prosocijalnog ponašanja. Suprotno našim očekivanjima takvi rezultati su u skladu s nekim istraživanjima (de Roo i sur., 2022; McLeod i sur., 2007; Wong i sur., 2020) koja zaključuju kako je prezaštićivanje podjednako štetno za mlađu i stariju djecu. Istraživanja pokazuju da prezaštićivanje pokazuje relativno stabilnu strukturu kroz vrijeme i da je neprikladno razvojnom statusu djeteta bez obzira na dob (Cooklin i sur., 2013; Wong i sur., 2020) te stoga očito dolazi do podjednako eksternaliziranih i internaliziranih teškoća te manje prosocijalnog ponašanja mlađe i starije djece.

Moderatorski učinak spola

Sljedeći problem bio je ispitati spolne razlike u prezaštićivanju. Sukladno biosocijalnoj teoriji (Wood i Eagly, 2012) i teoriji rodnih shema (Bem, 1981) očekivalo se da će roditelji drugačije pristupati djeci različitog spola, odnosno da će više prezaštićivati djevojčice jer je to sukladno njihovoj rodnoj ulozi. Unatoč očekivanome, spol djeteta nije se pokazao povezan s majčinim prezaštićivanjem te su takvi rezultati također pronađeni u nekim istraživanjima (Hastings i sur., 2005; Hullmann i sur., 2011; Verhoeven i sur., 2012). Moguće objašnjenje ovakvog rezultata je da se u novije vrijeme stilovi roditeljstva mijenjaju sukladno novijim poimanjima roditeljstva koji se očituju s podjednakim tretiranjem sinova i kćeri (Endendijk i sur., 2016).

Zatim, zanimalo nas je moderira li spol vezu između prezaštićivanja i socioemocionalne prilagodbe djece, odnosno je li ta veza drugačija za djevojčice i dječake. Rezultati našeg istraživanja su pokazali da je spol moderator samo kod internaliziranih teškoća, odnosno kod dječaka je jača povezanost prezaštićivanja i internaliziranih problema. Kod djevojčica, s druge strane, ta veza je blaža i prezaštićivanje djevojčica ne dovodi do toliko izraženih internaliziranih teškoća. Odnosno, prezaštićivani dječaci će pokazivati veće povećanje internaliziranih teškoća od prezaštićivanih djevojčica. Ovakav rezultat je u skladu s nekim ranijim istraživanjima (McShane i Hastings, 2009). S druge strane, spol se nije pokazao kao moderator između prezaštićivanja i eksternaliziranih teškoća te prosocijalnog ponašanja. Drugim riječima, prezaštićivana djeca obaju spolova pokazuju podjednako eksternaliziranih teškoća

i prosocijalnog ponašanja odnosno prezaštićivanje i kod djevojčica i kod dječaka u podjednakoj mjeri dovodi do više eksternaliziranog i manje prosocijalnog ponašanja. Suprotno našim očekivanjima, takvi rezultati su u skladu s nekim istraživanjima (McLeod i sur., 2007). Možemo zaključiti da će prezaštićivanje kod dječaka biti povezano sa znatno više internaliziranih teškoća nego kod djevojčica, dok će eksternalizirane teškoće i prosocijalno ponašanje biti podjednako povezane s prezaštićivanjem kao i kod djevojčica. I u ranijim istraživanjima se pokazala centralna uloga prezaštićivanja u razvoju i održanju internaliziranih teškoća (Murray i sur., 2009). Moguće da je to posebno izraženo za dječake zato što prezaštićivanje nije sukladno s maskulinom rodnom ulogom (Bem, 1981) te su uz to dječaci fizički aktivniji pa im takav odgojni stil moguće manje odgovara (Wood i Eagly, 2012). Za eksternalizirane poteškoće i prosocijalno ponašanje se očekivalo da će uslijed većeg prezaštićivanja doći do većeg porasta, odnosno opadanja, kod djevojčica, no to se nije dogodilo. Moguće da je to zato što su djevojčice i inače fizički mirnije (Else-Quest, 2012) pa im prezaštićujuće ponašanje toliko ne šteti, odnosno ne šteti im više negoli dječacima.

Ograničenja istraživanja i smjernice za buduća istraživanja

Glavno ograničenje ovog istraživanja predstavlja korelacijski nacrt i prigodan uzorak. Majke su regrutirane preko društvenih mreža, a ispitivanje je provedeno internetskom metodom. U tom smislu, uzorak majki koji je sudjelovao u ovome istraživanju sastoji se od onih koje su željele sudjelovati i koje se možda po nekim karakteristikama razlikuju od onih koje nisu sudjelovale u istraživanju. Iako su ranija istraživanja pokazala veliko slaganje majčinih i očevih stilova roditeljstva (Šarić, 2017; Vrselja i Glavak Tkalić, 2011), nedostatak ovog istraživanja može biti to što je istraživanje provedeno samo na majkama, a ne i na očevima. Nadalje, u internetskom upitniku korištene su skale samoprocjene, majke su samoprocjenjivale sebe i svoju djecu, dakle postoji mogućnost da su davale socijalno poželjne odgovore. U svrhu smanjenja vjerojatnosti davanja socijalno poželjnih odgovora, buduća bi istraživanja valjalo koristiti bihevioralne mjere dječjih ponašanja ili procjene drugih opažaća (npr. odgojiteljica). U buduća istraživanja bilo bi dobro uključiti još neke varijable temperamenta roditelja i djeteta kako bi se proširio uvid u šire odnose svih varijabli.

Literatura

- Achenbach, T. M., Becker, A., Döpfner, M., Heiervang, E., Roessner, V., Steinhausen, H. C. i Rothenberger, A. (2008). Multicultural assessment of child and adolescent psychopathology with ASEBA and SDQ instruments: Research findings, applications, and future directions. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 49(3), 251–275. <https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.2007.01867.x>
- Azkeskin, K. E., Güven, G., Güral, M. i Sezer, T. (2013). Parenting styles: Parents with 5-6 year old children. *Journal of Educational and Instructional Studies in the World*, 3(1), 74–82.
- Baumrind, D. (1967). Child care practices anteceding three patterns of preschool behavior. *Genetic Psychology Monographs*, 75, 43–88.
- Belsky, J. (1984). The determinants of parenting: A process model. *Child Development*, 55(1), 83–96. <https://doi.org/10.2307/1129836>
- Bem, S. L. (1981). Gender schema theory: A cognitive account of sex typing. *Psychological Review*, 88(4), 354–364. doi.org/10.1037/0033-295x.88.4.354
- Bögels, S. M. i Melick, M. van. (2004). The relationship between child-report, parent self-report, and partner report of perceived parental rearing behaviors and anxiety in children and parents. *Personality and Individual Differences*, 37(8), 1583–1596. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2004.02.014>
- Božić, I. (2015). *Prezaštićivanje i samoefikasnost majki i problemi u ponašanju djece rane predškolske dobi s obzirom na strukturu obitelji* [Neobjavljeni diplomski rad]. Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet. <https://repository.ffri.uniri.hr/islandora/object/ffri%3A615/datastream/PDF/view>
- Brown, G. L., Craig, A. B. i Halberstadt, A. G. (2015). Parent gender differences in emotion socialization behaviors vary by ethnicity and child gender. *Parenting*, 15(3), 135–157. <https://doi.org/10.1080/15295192.2015.1053312>
- Cevher-Kalburan, N. i Ivrendi, A. (2016). Risky play and parenting styles. *Journal of Child and Family Studies*, 25(2), 355–366. <https://doi.org/10.1007/s10826-015-0236-1>
- Cooklin, A. R., Giallo, R., D’Esposito, F., Crawford, S. i Nicholson, J. M. (2013). Postpartum maternal separation anxiety, overprotective parenting, and children’s social-emotional well-being: Longitudinal evidence from an Australian cohort. *Journal of Family Psychology*, 27(4), 618–628. <https://doi.org/10.1037/a0033332>
- Csomortani, Z. D. (2011). Impacts of parental overprotection to psychosocial development in childhood and adolescence. *Practice and Theory in Systems of Education*, 6(3), 263–281.
- Day, K. L., Dobson, K. G., Schmidt, L. A., Ferro, M. A., Saigal, S., Boyle, M. H. i Van Lieshout, R. J. (2017). Exposure to overprotective parenting and psychopathology in extremely low birth weight survivors. *Child: Care, Health and Development*, 44(2), 234–239. <https://doi.org/10.1111/cch.12498>
- de Roo, M., Veenstra, R. i Kretschmer, T. (2022). Internalizing and externalizing correlates of parental overprotection as measured by the EMBU: A systematic review and meta-analysis. *Social Development*, 1–22. <https://doi.org/10.1111/sode.12590>
- Endendijk, J. J., Groeneveld, M. G., Bakermans Kranenburg, M. J. i Mesman, J. (2016). Gender differentiated parenting revisited: Meta-analysis reveals very few differences in parental control of boys and girls. *PLoS ONE* 11(7), 1–33. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0159193>

- Else-Quest, N. M. (2012). Gender differences in temperament. U M. Zenter i R. L. Shiner (Ur.), *Handbook of temperament* (str. 479–496). The Guildford Press.
- Erikson E. H. (1982). *The life cycle completed*. New York, NY: W.W. Norton & Company.
- Faleschini, S., Matte-Gagné, C., Luu, T. M., Côté, S., Tremblay, R. E. i Boivin, M. (2020). Trajectories of overprotective parenting and hyperactivity-impulsivity and inattention among moderate-late preterm children: A population-based study. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 48(12), 1555–1568. <https://doi.org/10.1007/s10802-020-00704-w>
- Goodman, A. i Goodman, R. (2009). Strengths and difficulties questionnaire as a dimensional measure of child mental health. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 48(4), 400–403. <https://doi.org/10.1097/CHI.0b013e3181985068>
- Goodman, R. (1997). The strengths and difficulties questionnaire: A research note. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 38(5), 581–586. <https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.1997.tb01545.x>
- Gryczkowski, M., Jordan, S. S. i Mercer, S. H. (2018). Moderators of the relations between mothers' and fathers' parenting practices and children's prosocial behavior. *Child Psychiatry & Human Development*, 49(3), 409-419. <https://doi.org/10.1007/s10578-017-0759-3>.
- Hastings, P. D., Paul D., Rubin, K. H. i DeRose, L. (2005). Links among gender, inhibition, and parental socialization the development of prosocial behavior. *Merrill-Palmer Quarterly*, 51(4), 467–493. <https://doi:10.1353/mpq.2005.0023>
- Hullmann, S. E., Wolfe-Christensen, C., Ryan, J. L., Fedele, D. A., Rambo, P. L., Chaney, J. M. i Mullins, L. L. (2010). Parental overprotection, perceived child vulnerability, and parenting stress: A cross-illness comparison. *Journal of Clinical Psychology in Medical Settings*, 17(4), 357–365. <https://doi:10.1007/s10880-010-9213-4>
- Knafo, A. i Plomin, R. (2006). Parental discipline and affection and children's prosocial behavior: Genetic and environmental links. *Journal of Personality and Social Psychology*, 90(1), 147–164. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.90.1.147>
- Kouros, C. D., Pruitt, M. M., Ekas, N. V., Kiriaki, R. i Sunderland, M. (2017). Helicopter parenting, autonomy support, and college students' mental health and well-being: The moderating role of sex and ethnicity. *Journal of Child and Family Studies*, 26, 939–949. <https://doi.org.proxy.library.uu.nl/10.1007/s10826-016-0614-3>
- McLeod, B. D., Weisz, J. R. i Wood, J. J. (2007). Examining the association between parenting and childhood depression: A meta-analysis. *Clinical Psychology Review*, 27(8), 986–1003. <https://doi:10.1016/j.cpr.2007.03.001>
- McShane, K. E. i Hastings, P. D. (2009). The new friends vignettes: Measuring parental psychological control that confers risk for anxious adjustment preschoolers. *International Journal of Behavioral Development*, 33(6), 481–495. <https://doi:10.1177/0165025409103874>
- Murray, L., Creswell, C. i Cooper, P. J. (2009). The development of anxiety disorders in childhood: An integrative review. *Psychological medicine*, 39(9), 1413–1423. <https://doi.org/10.1017/S0033291709000517>
- Ngai, S. S., Xie, L., Ng, Y. i Ngai, H. (2018). The effects of parenting behavior on prosocial behavior of Chinese adolescent in Hong Kong. *Children and Youth Services Review*, 87, 154–162. <https://doi:10.1016/j.childyouth.2018.02>
- Nishikawa, S., Sundbom, E. i Hagglof, B. (2010). Influence of perceived parental rearing on adolescent self-concept and internalizing and externalizing problems in Japan. *Journal of Child and Family Studies*, 19(1), 57–66. <https://doi.org/10.1007/s10826-009-9281-y>

- Roelofs, J., Meesters, C., ter Huurne, M., Bamelis, L. i Muris, P. (2006). On the links between attachment style, parental rearing behaviour, and internalizing and externalizing problems in non-clinical children. *Journal of Child and Family Studies*, 15(3), 319–332. [https://doi: 10.1007/s10826-006-9025-1](https://doi.org/10.1007/s10826-006-9025-1)
- Ruiz-Ortiz, R., Braza, P., Carreras, R. i Muñoz, J. M. (2017). Differential effects of mother's and father's parenting on prosocial and antisocial behavior: Child sex moderating. *Journal of Child and Family Studies*, 26(8), 2182–2190. [https://doi:10.1007/s10826-017-0726-4](https://doi.org/10.1007/s10826-017-0726-4)
- Sharkey, C. M., Clawson, A. H., Mullins, L. L., Brinkman, T. M., Pui, C., Hudson, M. M. i Krull, K. R. (2019). The relationship of child executive functions to parenting capacities in childhood acute lymphoblastic leukemia survivors. *Pediatric Blood & Cancer*, 66, 1–7. [https://doi:10.1002/pbc.27761](https://doi.org/10.1002/pbc.27761)
- Šarić, M. (2017). Uloga osjetljivosti na potkrepljenje i percipiranog roditeljskog ponašanja u pojavi proaktivne i reaktivne agresije kod adolescenata. [Neobjavljena doktorska disertacija]. Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet.
- Tatalović Vorkapić, S., Slaviček, M. i Vlah, N. (2017). Snage i poteškoće predškolske djece u Hrvatskoj: validacija upitnika snaga i poteškoća. *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja*, 53(Supl.), 231–243. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/193756> [25. 7. 2022].
- Theresya, J., Latifah, M. i Hernawati, N. (2018). The effect of parenting style, self-efficacy, and self regulated learning on adolescents' academic achievement. *Journal of Child Development Studies*, 3(1), 28–43.
- Thomasgard, M. (1998). Parental perceptions of child vulnerability, overprotection, and parental psychological characteristics. *Child Psychiatry and Human Development*, 28, 223–240. [https://doi:10.1023/A:1022631914576](https://doi.org/10.1023/A:1022631914576)
- Thomasgard, M. i Metz, W. P. (1993). Parental overprotection revisited. *Child Psychiatry and Human Development*, 24(2), 67–80. [https://doi:10.1007/bf02367260](https://doi.org/10.1007/bf02367260)
- Thomasgard, M., Metz, W. P., Edelbrock, C. i Shonkoff, J. P. (1995). Parent-child relationship disorders: Parental overprotection and the development of the Parent Protection Scale. *Journal of Developmental and Behavioral Pediatrics*, 16(4), 244–250.
- van der Bruggen, C. O., Stams, G. J. J. M. i Bögels, S. M. (2008). Research review: The relation between child and parent anxiety and parental control: A meta-analytic review. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 49(12), 1257–1269. <https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.2008.01898.x>
- Van Petegem, S., Antonietti, J.-P., Eira Nunes, C., Kins, E. i Soenens, B. (2020). The relationship between maternal overprotection, adolescent internalizing and externalizing problems, and psychological need frustration: A multi-informant study using response surface analysis. *Journal of Youth and Adolescence*, 49, 162–177. [https://doi:10.1007/s10964-019-01126-8](https://doi.org/10.1007/s10964-019-01126-8)
- Verhoeven, M., Bögels, S. M. i van der Bruggen, C. C. (2012). Unique roles of mothering and fathering in child anxiety; Moderation by child's age and gender. *Journal of Child and Family Studies*, 21(2), 331–343. [https://doi:10.1007/s10826-011-9483-y](https://doi.org/10.1007/s10826-011-9483-y)
- Vrselja, I. i Glavak Tkalić, R. (2011). Odnos između rizičnog i delinkventnog ponašanja, nekih obiteljskih kontekstualnih čimbenika i roditeljskih odgojnih metoda. *Kriminologija i socijalna integracija*, 19(1), 51–62.
- Wong, T. K. Y., Konishi, C. i Kong, X. (2020). Parenting and Prosocial Behaviors: A Meta-Analysis. *Social Development*, 1–31. [https://doi:10.1111/sode.12481](https://doi.org/10.1111/sode.12481)

Wood, W. i Eagly, A. H. (2012). Biosocial construction of sex differences and similarities in behavior. U James M. Olson i Mark P. Zanna (Ur.), *Advances in Experimental Social Psychology*, 46, (str. 55–123). Burlington: Academic Press

Maternal overprotection and socioemotional adjustment of children with regard to the child's gender and age

Abstract

This research aimed to examine the relationship between maternal overprotection and children's socioemotional adjustment. 263 mothers from different parts of Croatia participated in the online survey and evaluated one of their children (131 boys and 126 girls; average age: $M = 5.92$). Data were collected using the Parental Overprotection Scale (Thomasgard et al., 1995) and the Strengths and Difficulties Questionnaire (Goodman, 1997). The results showed that maternal overprotection is associated with more externalized and internalized difficulties and less prosocial behaviour in children. Furthermore, it was shown that less educated mothers and mothers of younger children are prone to overprotection, while there is no connection between overprotection with the number of children in the family and difficulties in having a child. Finally, it was shown that there is a stronger connection between maternal overprotection and internalized difficulties in boys than in girls.

Keywords: externalizing difficulties, internalizing difficulties, mothers, overprotection, prosocial behaviour

